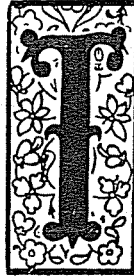

Tıb

İslâm Tıbbına
toplu bakış...

Hasan ÖZÖNDER
(Konya İmam - Hatip
Okulu Meslek Dersleri
Öğretmeni)

ıp, tarihin bütün devirlerinde, insanoğlunun, üzerine eğildiği önemli bir konudur. İnsanoğlu, her şeyden evvel, dünya ve âhiretiyle ilgili vazifeleri lâıykıyla yapabilmek için, nefsinin ve neslinin sıhhatini düşünmüş, hastalıklardan korunma ve tedavi yolları aramıştır.

İslâmî açıdan tıp, sadece maddî varlığımızla ilgili olmayıp, bununla birlikte, manevî âlemimizin de, her türlü hastalıktan korunulması göz önünde tutulmuştur. İslâm Tıbbının, bu ikinci özelliği İslâm rûhiyatına açılan bir pencere ile irtibat halindedir.

İslâm tıbbına girmezden önce, Cahiliye devrindeki tıp ilminin bir hülâsasını yapmak yerinde olacaktır:

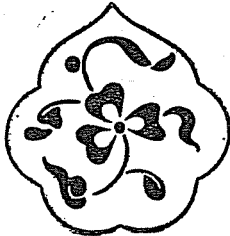
CAHİLİYE DEVRİNDEKİ TIP İLMİNE KISA BAKIŞ :

Tıp ilmi, Bâbil kâhinlerinden olan Keldaniler tarafından temelleri kurulan ilimler cümlesindedir. Diğer eski milletler ve bu arada Araplar da, tıp ilmini, Keldanilerden almışlardır. Eski tababetin, Mısır'da, Fenike'de, Asuriler'de birbirine müşabih olması, bu sebeptendir. Daha sonra, tıp ilmi, Yunanlılara intikal etmiş ve bunlar tarafından tanzim ve tertip edilmiştir. Romalılara ve İranlılara bu ilim, Yunanlılardan intikal etti. Araplar, bu devletlere muasır olarak yaşadıkları cihetle, bunların tabii ilimlerinden iktibaslarla bulunarak, aldıkları şeyleri, daha evvel Keldanilerden iktibas ettikleri malûmata ve tecrübe ile kendilerinin doğrudan doğruya buldukları tedavilere ilâve ettiler. İşte, bu şekilde, cahiliye devrindeki tıbbî malûmat ortaya çıkmış oldu.

Araplarda tababet, iki usule tabi' idi: Biri, kâhin ve arrafların usûlü idi. Diğeri de, hakiki ilâç şekli idi.

Araplar da, eski Mısırlılar gibi, bazı tabii ecza ve şerbetlerle ve bilhassa bal gibi maddelerle hastalıkları tedavi ederlerdi. Bununla beraber, kan aldırma, demir ile dağlamak gibi cerahat cihetine de büyük ehemmiyet verirlerdi.

Göz şaşılığını, gözü, dönen değirmen taşına nasb ettirmekle tedavi etmek ve gözün, değirmen taşına bu suretle baka baka doğrulacağına inanarak çalışmalarında bulunmak da, o zamanki Arapların tedavi yollarından idi.

TABİBLER :

Bu devirde tabibler, birinci plânda kâhinlerden meydana gelirdi. Daha sonraları, Arapların, Rumlar ve İranlılarla yakinen münâsebette bulunmaları sonucunda, tıp ilmini de onlardan iktibas eden bir takım şahıslar, tıp ve tababetle meşgul ve meşhur olmağa başladılar. Lokman, bu devrin en meşhur tabiblerindedir. Daha sonra, İbn-i Hazim, Haris Kelede, İbn-i Ebî Rımyet'üt-temimî, Nazır b. Haris b. Kelede, As B. Vail, Cahiliye devrinin tıp adamlarından-
dı. (1)

İSLÂMİYETTE TIB İLMİ:

İslâm Tıbbını, iki önemli kısma bölmek kabildir:

1 — Hz. Peygamberimiz (S.A.)'le, ilk dört halife devri.

II — Emevîler ve daha sonraki devirler. (2)

Diğer taraftan, felsefe ve tıp doktoru Maks Mayerhof, İslâm Medeniyetini, fen ve tıp bakımından dört devreye ayırmaktadır: 1) — 750 yılına kadar ilk devir. 2) — 750'den 900 yılına kadar tercüme devri, 3) — 900'den 1100 yılına kadar altın devri, 4) — 1100'den sonra durgunluk devri. (3)

Yukarıya aldığımız gerek birinci ve gerekse ikinci devirler sıra ile ve tarihin gelişimine dikkat edilerek teker teker gözden geçirilecek olursa, görülür ki; tıp ilmini, eski kavimlerin hurafe ve yalan-yanlış tedavi kurallarından temizleyip, gerçek anlamda ilmi kanun ve prensiplere bağlayıp, kökleştirenler, İslâm tabibleri olmuştur.

Bu konuda eski tıp bilginlerinden de istifade edilmiştir; ama, akla, ilme dayanan çalışmalar sonucu, eski tedavi usullerinden bir çoğunun yanlışlığı ortaya konulmakla kalmamış, doğru, gerçek ve kat'i şifa bahşedici yollar araştırılıp bulunmuştur.

Müslüman tabibler tıbbı, bir kâhin ve sihirbaz mesleği, körü körüne bağlanılan bir şahsın inhisarı olmaktan kurtararak, ehil, ilme, fenne âşik hazık tabiblerin ellerine tevdi eylemişlerdir. Tabibliği, tekelcilikten, ırkçılıktan, kavmiyetçilikten, büyücülüğten, muskacılıktan, tabuculuktan, totemcilikten, fetişizmden, sorumsuzluktan kurtaranlar da yine müslüman tabiblerdir.

İslâm Medeniyeti Tarihinde tababete, diğer İslâmî ilimler arasında tıp ilmine bu parlak başarıyı, inkişafı, terakkiyi, tealiyi kazandıran tabibler arasında akla gelen ilk isim, Râzi'dir.

[ملکی] veya (ملوكی) namındaki eserinde, eski devirlerden kendi zamanına kadar olan

hastalık çeşitlerine ve tedâvi şekillerine dair bulduğu malûmâtı toplamıştır. Bu eser, İbn-i Sina'nın (Kanun) isimli meşhur eseri zuhur edinceye kadar, ilk müracaat kitabı olarak kalmıştır.

İbn-i Sina bu eserinde, Yunan, Keldan, Hind, Fars ve Arap tabiblerinin hastalıklar hakkındaki görüşlerini ve tedavi yollarının hülâsasını vermektedir.

Hicretin beşinci asır ricalinden olan Endülüslü Eb'ul - Kaasım Halef b. Abbas Zehravi'nin, (Kitab'ut-Ta'rif, limen aceze an'it-te'lif) namındaki eseri, Avrupalıların müracaat ettikleri en muteber eserlerdendi. Otuz ciltlik mükemmel tıp ansiklopedisinin sahibi olmakla kalmamış, mesleğinde yeni keşiflerde bulunarak, cerrahi'ye, yeni tedavi yolları getirmiştir.

Göz tababetinde, Eb'ul-Kasım Ammâr Musulî ve Ali b. İsa-i Bağdadi, dâhi birer hekimdiler.

Sayıları binleri bulan müslüman hekimlerin hayatlarına ve eserlerine dair mufassal ma'lûmat, (Tabakat'ül-Etubba), (Teracim'ul-Hukema) (Keşf'uz-zunûn) gibi eserlerde mevcuttur.

Tıp ilminin, müslüman tabibler tarafından köklü kanun ve prensiplere bağlanarak, tertibe sokulduğuna yukarıda işaret etmiştik; Meselâ, bu yöndeki çalışmaların sonucu olarak, tabibler için bir kanun hazırlanmış ve özel bir başkan seçilmişti. Bu başkan, tabiblerin imtihanlarına bakarak, ancak kabiliyetli ve başarılı olanlara, tabiblik müsaadesi verirdi.

Tabiblikteki bu hassasiyet, eczacılığı da içine alarak, bir şahsın eczacılığına, yapılacak imtihanındaki başarısına göre müsaade edilir veya edilmezdi. Bu arada, mesleğinde hile yapanların da, ellerinden yetkileri alınır.

Şurası ne kadar câlib-i dikkattir ki, Hicri üçüncü asırda tıbbâ; her çeşit tabii ilimleri haiz tabib; bu günkü ihtisas sahipleri gibi, cerrah, kanalıcı, dişçi, göz hekimi, kadın hastalıklarına, delilere bakan tabibler olmak üzere, çeşitli kollara ayrılmış ve ihtisaslaşmaya doğru gidilmişti.

Bu devirde, tıp ilminde şöret sahibi kadınların sayısı da bir hayli kabarıktır.

(Devam edecek)

- (1) — Medeniyet-i İslâmiye Tarihi —Corci Zeydan. C: 3-Sf. 34-39 (Özetle).
- (2) Bu konuda geniş bilgi için bakınız: -İslâm Meçmuası, sayı: 4 (Temmuz-1956) (İslâm Tıbbının Gelişmesi - Prof. Dr. F. Nafiz Uzlu). sf. 10-11.
- (3) İslâm Âleminde İlim Hayatına Toplu Bir Bakış - M. Zekâi Konrapa. Sf: 13.